



Universitat Autònoma
de Barcelona

EDUCAR LA IMAGINACIÓ DELS INFANTS (0- 6 ANYS) DES DE LA SORPRESA DAVANT LA REALITAT

Treball Fi de Grau

Mireia Font Parés

José Antonio Jordán Sierra

Grau d'Educació Infantil

14 de juny del 2016

RESUM

Educar la imaginació dels infants d'entre 0 i 6 anys implica –segons les idees proposades per Maria Montessori i Catherine L'Ecuyer–, per una banda, educar amb realisme, i per l'altra, basar l'educació en la sorpresa davant la realitat que ens envolta. L'infant triangula entre la realitat i la persona que estima, i és d'aquesta manera que aprèn. Per tant, la presència d'un educador excel·lent, que compregui la importància d'aquest contacte amb la realitat, serà essencial per a desenvolupar la imaginació.

Paraules clau: Imaginació, realitat, sorpresa, veritat, naturalesa, Montessori

RESUMEN

Educar la imaginación de los niños de entre 0 y 6 años implica -según las ideas propuestas por Maria Montessori y Catherine La Ecuyer- , por un lado , educar con realismo, y por la otra , basar la educación en la sorpresa ante la realidad que nos rodea. El niño triangula entre la realidad y la persona que ama, y es de esta manera que aprende. Por tanto, la presencia de un educador excelencia • lento, que comprenda la importancia de este contacto con la realidad, será esencial para desarrollar la imaginación.

Palabras clave: Imaginación , realidad , sorpresa , verdad, naturaleza , Montessori

ABSTRACT

Educating the imagination of children between 0 and 6 years implies, according to the ideas proposed by Maria Montessori and Catherine L'Ecuyer; on the one hand, educate realistic; and the other, based on education astonished with the reality that surrounds us. The child triangulates between reality and the person who loves, and thus learning. Therefore, the presence of an excellent educator comprising the importance of contact with reality, it is essential to develop the imagination.

Keywords: Imagination, reality, astonishment, truth, nature, Montessori

INTRODUCCIÓ

La imaginació és un dels grans tresors de la infància, i promoure-la és essencial per al desenvolupament global dels infants. És a través d'aquesta capacitat, d'aquest procés d'imaginar, que els infants poden expressar-se per si mateixos, desenvolupar el pensament abstracte, relacionar-se amb si mateixos i amb els altres, resoldre conflictes i enfrontar-se a dificultats... Per tant, educar la imaginació dels infants és un objectiu de l'Educació Infantil... o, si més no, ho hauria de ser. Però, com es pot educar aquesta imaginació? Doncs, d'aquesta pregunta en deriva l'article.

Els educadors són conscients de la necessitat d'educar i desenvolupar aquesta imaginació, però la realitat és que no saben com fer-ho. Tendeixen a confondre conceptes (imaginació, creativitat, fantasia...) i, en conseqüència, també confonen els infants. Per tant, es tracta d'acotar el terme «imaginació», amb l'objectiu d'oferir una metodologia concreta a partir de la qual abordar i educar aquest procés d'imaginar en infants d'entre 0 i 6 anys.

Aquesta metodologia es fonamentarà, principalment, en dos grans autors: per una banda, la gran pedagoga Maria Montessori i, per l'altra, l'actual investigadora i divulgadora de temes educatius, Catherine L'Ecuyer; i la seva gran idea compartida: la importància de la realitat en la vida dels infants.

Així doncs, la base d'aquest procés d'educar la imaginació serà la realitat, i la importància de presentar-la tal qual és, sense mentides, disfresses o modificacions. La realitat és la que és, i és bàsic confiar en la sorpresa dels infants davant d'aquesta realitat, i l'efecte d'aquesta en el seu alè d'aprenentatge i desenvolupament.

L'article consisteix, per tant, en una revisió bibliogràfica exhaustiva sobre el tema plantejat, la qual es recull en l'apartat de «plantejament teòric»... i finalitza amb unes riques i valuoses conclusions per l'àmbit de la pedagogia dins de l'Educació Infantil.

PLANTEJAMENT TEÒRIC

La imaginació és un procés psicològic superior que permet a l'individu manipular informació generada intrínsecament amb la finalitat de crear una representació percebuda pels sentits de la ment. Per tant, la imaginació està directament relacionada amb el procés de percebre, però no es limita a aquest. I és que la imaginació és un procés més abstracte, ja que no necessita un objecte físicament present, sinó que es serveix de la memòria per manipular la informació i relacionar-la. És a dir, la imaginació pren elements abans percebuts i experimentats, que els transforma en nous estímuls i realitats. I és que Montessori defineix la imaginació com el poder de la ment a aventurar-se més enllà del que és visible o el que és concret.

Per tant, la imaginació té una base sensorial i la seva construcció en la ment s'ha de basar en la realitat. Com més connectat amb la realitat del món exterior s'estigui, més gran serà el valor de les creacions internes. I és que, tal i com afirma Montessori (1998): *«La ment que treballa per si mateixa, amb independència de la veritat, treballa en un buit»*. (p. 187). La destacada pedagoga italiana va demostrar que el poder creatiu de la ment es construeix mitjançant un treball basat en la realitat, de manera que, sense aquesta realitat, la ment es dispersa en l'univers de les il·lusions, expectatives i idees falses, que únicament alimenten la ignorància, la superficialitat i les necessitats insatisfetes

Per tant, des d'aquesta perspectiva, la realitat és tot allò que es percep a través dels sentits i s'entén com la base sobre la qual es desenvolupa la imaginació. Cadascú té la seva pròpia realitat, constituïda per les experiències i percepcions pròpies; és per això que la imaginació es construeix sobre una base diferent en cada individu. I és que aquestes experiències no només ens connecten amb el món exterior, sinó que ens constitueixen i són el món per nosaltres. En conseqüència, la imaginació es pot educar.

La imaginació es pot educar través de diferents estratègies i metodologies, que a continuació s'exposaran.

Una forma d'educar la imaginació és la d'oferir experiències i percepcions suficientment significatives i realistes que permetin construir-ne la base. Així és com ho afirma Montessori (1998):

«Tot nen ha de poder experimentar de primera mà, observar i posar-se en contacte amb la realitat. Llavors, els vols de la imaginació començaran des d'un pla més elevat i produiran els instruments necessaris per construir una humanitat millor. És a través de la imaginació que la intel·ligència serà dirigida cap als seus canals naturals de creació.»(pp. 188-189)

Però educar és molt més que oferir experiències i percepcions. Catherine L'Ecuyer (2015) afirma que la finalitat de l'educació consisteix en buscar la perfecció de la que és capaç la nostra naturalesa. Per tant, s'ha de ser realista; de manera que tan sols partint d'aquesta idea podem afirmar que som humans i que la nostra naturalesa és humana. Des d'aquest pressupost podem dir que educar la imaginació és educar per la perfecció, que –ahora– implica educar amb realisme.

Educar als infants amb realisme requereix educar-los tenint en compte la seva naturalesa. I és que tot allò que pretén forçar als infants a una perfecció de la qual la seva naturalesa no és capaç i que els priva del que aquesta reclama, no té cabuda en el món educatiu. Per tant, és bàsic tenir en compte el desenvolupament natural i les característiques bàsiques dels infants d'entre zero i sis anys, per tal de fomentar el desenvolupament de la imaginació.

Per Montessori, concretament, la imaginació és una tendència humana, entesa com una predisposició innata i universal, que, juntament amb les altres (orientació, exploració, comunicació, moviment, treball, exactitud, perfecció, abstracció i ordre), ha fet possible refinar habilitats, adaptar-nos i construir el món. Seguint amb aquesta idea, Catherine L'Ecuyer(2015) afirma que els infants neixen emprenedors, neixen amb un desig de conèixer, investigar i entendre el mecanisme natural de tot allò que els rodeja, de tota la seva realitat; i, per tant, neixen predisposats a desenvolupar aquesta imaginació.

Els infants d'entre zero i sis anys, segons Montessori, es troben immersos en l'etapa de la realitat, en el què. Per ells tot és nou, i per tant, tot és subjecte de ser descobert i explorat. I no només això és possible, sinó que els infants tenen un desig innat per a fer-ho. És el que Catherine L'Ecuyer (2012) descriu en el seu llibre *Educar en el asombro*; és a dir, educar a través de la sorpresa. És la manera que tenen els infants d'admirar una realitat que és, però que senzillament podria no haver estat. I per tant, és la base per l'exploració de la realitat, que alhora és la base pel desenvolupament de la imaginació.

Així doncs, potenciar la imaginació va en concordança amb la naturalesa de l'infant, i, per tant, té cabuda en el món educatiu: es pot i s'ha d'educar l'esmentada dimensió. I, per a fer-ho, serà bàsic tenir en compte la veritat, la bondat i la bellesa, les quals donaran sentit a totes les actuacions educatives.

La veritat és la premissa per a la realitat. Una educació basada en la realitat prepara a l'infant per percebre el seu entorn de manera precisa i exacta, i és que tal i com afirma Silvia Dubovoy (2005):

«El nen és un pensador concret i un explorador sensorial; tot el que arriba a la seva ment queda imprès com una experiència concreta. Els nens confien i esperen que el món sigui com l'hi presenten els adults i l'ambient extern. És el procés pel qual es vivència la realitat que ens permet confiar en el nostre món o perdre el contacte amb nosaltres mateixos, perdent la nostra identitat.»(p.5)

Així doncs, per la pròpia construcció de la ment, l'infant ha de tenir experiències reals amb objectes de veritat. Els adults creuen que estan desenvolupant la imaginació dels infants fent-los acceptar coses fantàstiques com a reals, però això no és cert. Tal i com afirma Montessori (1998):

«Com pot desenvolupar-se la imaginació dels nens a través del que és, contràriament, el fruit de la nostra imaginació? Som nosaltres els que imaginem, no ells; ells creuen, no imaginen. La credulitat és, certament, una característica d'una ment immadura: la que manca d'experiència i coneixement de la realitat i està encara desproveïda d'aquesta intel·ligència que distingeix la veritat de la falsedat, el bell del lleig i el possible de l'impossible. És llavors la credulitat el que

desitgem desenvolupar en els nostres nens simplement perquè ells demostren ser crèduls a una edat quan són naturalment ignorants i immadurs? ... Parlem de credulitat com un senyal de ser inculte.»
(p.200)

Per tant, els infants tenen una confiança absoluta en el que se li presenta com a real, per la qual cosa mentir-los o explicar-los coses que no són certes és una forma d'exercir un indegut control. Això és així perquè els infants no jutgen el que veuen, simplement ho absorbeixen inconscientment i les conseqüències de les seves interpretacions es manifesten més tard en forma de desviacions que els adults no poden comprendre; com són –per exemple–les pors, les agressions i la violència.

Per bondat s'entén l'actitud positiva i constructiva cap als altres, cap als éssers vius i les coses. En aquest sentit, Plató considera que cometre una injustícia és pitjor que patir-la, ja que empobreix l'ànima, i això és el pitjor que li pot passar a l'ésser humà. Per tant, es tracta d'educar als infants en aquesta bondat, a partir de la construcció dels valors i la moral, els quals formen part del procés educatiu.

La Bellesa és l'expressió visible de la veritat i la bondat. Es tracta d'acostar als infants a la realitat des de la Bellesa, oferint-los experiències i objectes de veritable qualitat. I és que buscar alternatives de qualitat és dirigir la mirada dels infants cap a l'excel·lència, el millor i el més bell. Tal i com deia Montessori (1995) en el llibre *Idees generals sobre el meu mètode*: «*I així és la bellesa la que estimula als nens responant tots els dies a les disposicions individuals que neixen en la seva ànima.*» (p.145)

O tal i com afirma Silvia Dubovoy (2005) d'una altra forma: «*Hem de ser conscients que els infants són la nostra única esperança per una millor humanitat i està en les nostres mans protegir les seves ments de la mateixa manera en que protegim els seus cossos de menjar enverinat.*»(p.9)

Per tant, en base al que s'ha anat comentant fins al moment, educar la imaginació implica educar amb realisme, que alhora contempla la necessitat d'incloure la veritat, la bondat i la bellesa en la pràctica educativa. Ara bé, per a fer-ho és imprescindible desenvolupar la sensibilitat, entesa com la unió

sintònica entre la veritat, la bondat i la bellesa. La sensibilitat és la que permet ser expert en humanitat, conèixer millor la naturalesa humana, comprendre de què és capaç i de què no, així com de diferenciar el que convé i el que no. Per tant, tal i com afirma Catherine L'Ecuyer (2015): «*una persona sensible que es dediqui formalment -o no- a l'educació, és educadora per excel·lència*»(p.193).

Per educar la imaginació doncs, es necessiten educadors excel·lents, educadors de veritat que practiquin l'educació basada en la realitat, ja que els infants triangulen entre el món i la persona que els estima, i així aprenen. Per tant, el cuidador de l'infant és l'intermediari entre aquest i la realitat, i és qui dóna sentit i forma als seus aprenentatges.

Tal i com s'ha comentat anteriorment, l'infant necessita sentir-se estimat per aprendre, per explorar la realitat que l'envolta. Sentir-se estimat implica, segons la teoria de John Bowlby (1989), establir un vincle segur amb la persona cuidadora, en aquest cas el mestre. Aquest vincle és el que es coneix com apego, i és el que portarà a l'infant a tenir una actitud de confiança: confiarà en la bellesa de la realitat, i se sentirà segur per explorar-la i, posteriorment, modificar-la. L'infant ha d' interioritzar el missatge que pot confiar en el món, i que aquest és un espai segur per a ell. I això només s'aconseguirà a través de desenvolupar l'apego segur.

Una de les claus per a desenvolupar aquest apego segur es troba en les relacions interpersonals riques. Certament, els infants necessiten experiències interpersonals verdaderes i reals; és a dir, gaudir del contacte positiu amb els altres. Som humans i necessitem experiències humanes per consolidar la nostra identitat personal, per identificar-nos amb models reals del nostre entorn, i així, progressivament, anar construint un sentit d'identitat verdaderament personal i autèntic.

Un cop consolidat l'apego segur, el mestre serà el responsable de presentar la realitat a l'infant, i d'acompanyar-lo en el procés de descoberta d'aquesta. Tal i com diu Rachel Carson(1956): «*Per mantenir viu en un infant el seu innat sentit de la sorpresa, es necessita la companyia de, com a mínim,un adult amb qui poder compartir-ho, redescobrint amb ell l'alegria, l'expectació i el misteri del món en el que vivim.*»(p. 28).Per tant, per educar en la sorpresa i la bellesa –

des de la sorpresa i la bellesa– hem d'estar meravellats davant el món que ens envolta.

Però la tasca de l'educador no acaba aquí. Tal i com afirma Montessori, l'infant és el protagonista del seu propi aprenentatge, és ell qui construeix l'aprenentatge a través de les experiències que se li van proporcionant. Així doncs, en aquest sentit apareix el terme «atenció personalitzada», el qual s'ha d'entendre més enllà d'un mètode o una frase feta. Catherine L'Ecuyer (2015) defineix l'atenció personalitzada com *«la conseqüència de la presa de consciència per part de l'educador de que cada infant és únic. Per tant, requereix una atenció personalitzada, és a dir, adaptada a les seves necessitats reals, que no són necessàriament subjectives. És bàsic donar als infants allò que la seva naturalesa els demana, que no sempre és el mateix que ell demana. Aquí és un està el treball delicat dels educadors: diferenciar una cosa de l'altre.»*(pp.108-109)

De la mateixa manera, tal i com afirma Montessori (1965):

«Quan l'infant reacciona aïllant-se, ignorant als seus pares, s'apalanca, es desanima, és capritxos o mostra qualsevol altre tipus de comportament inesperat per part del pare, poques vegades l'adult arriba a la conclusió de que aquest comportament és un crit, una protesta de la naturalesa, al pare que ha imposat a l'infant alguna cosa que va en contra de la seva dignitat, o li ha privat d'alguna cosa imprescindible pel seu desenvolupament.»(p.145)

La tasca de l'educador també implica encarrilar l'educació amb realisme per a que tothom tingui expectatives realistes sobre les pròpies capacitats, que sigui pacient, i que valori els esforços per sobre dels resultats. En aquest sentit, la realitat és un bon punt de partida, ja que facilita la comprensió, valoració i respecte cap als ritmes naturals dels infants. Els adults veuen als infants lents, perquè els comparen amb el seu ritme, i perquè tendeixen a viure en el després, deixant de banda el moment present.

A més, tal i com afirma Catherine L'Ecuyer (2012), respectar aquests ritmes també implica respectar les etapes del desenvolupament sense avançar-les. Els infants necessiten que se'ls respectin les etapes cognitives i afectives, i que

es protegeixi la seva innocència, sense cedir a la temptació d'una reducció del temps de la seva infància. Aquesta idea és el que es coneix amb el nom d'«hipereducació», la qual es pot definir com l'obsessió per avançar aquestes etapes, convertint les fites de la vida de l'infant en una autèntica cursa de relleus. En fer-ho, es posa a l'infant en una situació de frustració, la qual pot repercutir sobre l'autoestima i crear un espiral de fracàs que afectarà, d'alguna manera o altre, al seu desenvolupament global. Per tant, saltar-se les etapes de la infància és depreciar el mecanisme amb el que compte la naturalesa per assegurar un bon desenvolupament de la personalitat.

El paper de l'educador, en la tasca d'educar en la realitat, implica també educar als infants en assumir les conseqüències reals i naturals de les seves accions. És important que entenguin una de les lleis més importants: som lliures de fer el que vulguem, però no de les conseqüències naturals que provoquen les nostres accions. I és que el món no es comporta necessàriament com voldríem que es comportés. D'aquesta manera, s'ajuda a l'infant a recuperar el context i a redescobrir el contacte amb la realitat.

No es tracta de plantejar la norma com una imposició, ni les conseqüències dels actes com a càstigs o xantatges, sinó com una conseqüència natural de les seves accions, amb l'objectiu que les entengui i les assumeixi. Amb aquestes accions, es fomenta en l'infant el locus de control intern, el qual permet fer-nos conscients i responsables de les nostres accions i les conseqüències que se'n deriven. D'aquesta manera, l'infant serà el verdader protagonista de les seves accions, i així se l'allunyarà d'una postura conformista, la qual no fomenta la imaginació, sinó la còpia. És impossible aconseguir «crear» quan la persona es limita a copiar o imitar el que fan els altres. Per tant, tal i com afirma Silvia Dubovoy (2005): «*La ment buida que copia o imita sense raonar no pot crear res de nou*» (p. 12), i la única manera d'evitar-ho és propiciant un locus de control intern.

Per tant, per educar la imaginació és imprescindible la presència d'un acompanyant, d'un docent excel·lent que respecti i valori la naturalesa real de l'infant. Però també és necessari un context on desenvolupar aquesta capacitat innata, el qual es coneix com «ambient preparat».

Per ajudar a desenvolupar la imaginació, tal i com Silvia Dubovoy (2005) afirma, és necessari millorar la seva vida amb un ambient preparat a través del qual enriquir la seva ment amb coneixements i experiències basades en la realitat. Si se li dóna l'oportunitat de madurar en un espai lliure, on desenvolupar totes les seves potencialitats, llavors es podrà esperar una imaginació fructífera.

Preparar un ambient no implica bombardejar a l'infant a estímuls. Es tendeix a pensar que més és millor, i en realitat això no és veritat. Es confon més estímuls i més informació amb més intel·ligència, i això és un error. Tal i com afirma Dan Siegel (1999):

«No hi ha necessitat de bombardejar a nadons o infants (a ningú) amb una estimulació sensorial excessiva amb l'esperança de construir millors cervells. Senzillament, no és així. Els pares i altres cuidadors poden relaxar-se [...]. La sobreproducció de connexions sinàptiques durant els primers anys de vida és suficient en sí per a que el cervell pugui desenvolupar-se adequadament dins d'un entorn que proporciona la quantitat mínima d'estimulació sensorial.»
(pp. 67-94)

Per tant, d'aquesta cita se'n dedueix la idea que els infants necessiten un entorn normal, una quantitat mínima d'estímuls. Ni més ni menys. Utilitzant la metàfora que Catherine L'Ecuyer (2005) proposa en el seu primer llibre *Educar en el asombro*, l'infant no necessita que ningú li dibuixi amb guix circuits neuronals a la força, sinó que ja porta de sèrie un motor intern que el condueix a descobrir ell sol: l'asombro.

Si se li presenta a l'infant estímuls externs que pretenen substituir la seva sorpresa, s'anul·la la seva capacitat per motivar-se a si mateix. Substituir el que mou de forma natural a la persona és anul·lar la seva voluntat i bloquejar el seu desig per aprendre. La forma més directe de fer desaparèixer aquesta sorpresa és donar-li a un infant tot el que vol, sense ni tant sols donar-li l'oportunitat de desitjar-ho. Així doncs, l'excés de coses satura els sentits i bloqueja el desig, i quan un infant té el desig bloquejat necessita estímuls i entreteniment extern. Tal i com deia Miguel de Cervantes: *«L'abundància de les coses, encara que siguin bones, fa que no s'estimin.»*

A més, un entorn amb una quantitat no excessiva d'estímuls fomenta l'austeritat i l'esforç, proporcionant així un marc ideal per la imaginació. I és que la imaginació apareix quan un infant es busca la vida perquè li falta alguna cosa que no té. Un infant que ho té tot, fins i tot abans de desitjar-ho, no té la necessitat ni l'interès de ser imaginatiu, ja que no anhela res. En aquest sentit, els infants han de tenir cada vegada menys coses innecessàries. Així, és com potenciarà el seu sentit innat d'imaginar.

Els infants necessiten poques coses materials. Han de redescobrir la virtut de la senzillesa, i és que, tal i com deia Leonardo Da Vinci: *«La simplicitat és la última sofisticació»*. Es tendeix a educar als infants en un món artificial i asèptic, i es pretén que aprenguin i desenvolupin la seva imaginació a través de materials didàctics i suports que substitueixen la realitat. Per tant, es tracta d'oferir, a més de mestres, experiències i contextos reals, material real i proper.

I és que no hi ha res com la realitat d'allò quotidià per aprendre. Si es pretén fugir de la quotidianitat per aprendre d'ella, la buidem de sentit. Tal i com afirma Silvia Dubovoy (2005):

«No necessitem donar-li als infants cavalls, avions ni cotxes per satisfer els seus desitjos, però podem donar-li alguna cosa amb què treballar, tal com objectes reals de casa seva o de l'ambient preparat. Quan comença a importar-li la seva pròpia cura i el del seu ambient és quan obté una satisfacció diferent que obre les seves activitats creatives internes.»(p. 13)

Oferir tasques quotidianes i reals als infants és donar sentit a la rutina a partir de la sorpresa. La vida real consisteix en gran part en una sèrie d'actes repetitius, útils i estructurats, que ajuden a posar ordre en un grup, però que – també – ofereixen un espai per la imaginació. Tal i com s'explica en el llibre infantil *El petit Príncep*, el ritual és el que fa que un dia sigui diferent als altres dies; una hora, de les altres. I així, es dona sentit i s'humanitza la rutina.

La quotidianitat també la trobem en els elements naturals, és a dir, en tots aquells objectes que provenen de la natura, i que ofereixen als infants l'oportunitat de trobar-se amb la realitat en estat pur, que els ensenya que les

coses no son immediates i que allò bo i bell requereix temps. En aquest sentit, Rachel Carson (1956) afirma:

«Molts infants, potser perquè ells mateixos són petits i estan més a prop del terra que nosaltres, s'adonen i gaudeixen de les coses petites i que passen desapercebudes. Potser per això és fàcil compartir la bellesa que acostumem a perdre'ns perquè mirem massa ràpid, veient el tot i no les parts. Algunes de les més exquisides obres de la naturalesa estan en una escala de miniatura, com sap qui hagi mirat mai un floquet de neu amb una lupa.»(p. 34)

Els infants s'admiren davant les coses més petites, davant els detalls que formen part d'allò quotidià. Són aquestes coses les que el mouen a aprendre i satisfer la seva curiositat i, en conseqüència, a desenvolupar la seva imaginació. I és que la natura és una de les primeres finestres per a la sorpresa de l'infant, de manera que és, certament, la que pot ajudar a recuperar el sentit de la sorpresa a qui l'hagi perdut. La natura ofereix l'espai adient per educar en la realitat i, per tant, facilita i fomenta el desenvolupament de la imaginació.

Una altra manera de fomentar el desenvolupament de la imaginació dels infants passa per evitar presentar la fantasia com alguna cosa real. Plató afirmava en La República, Llibre II que: *«cal evitar històries que puguin crear la presència de falsedat en l'ànima respecte la realitat. El fet de ser enganyat sobre la veracitat de les coses i en conseqüència ignorar o estar equivocat, i guardar en l'ànima una falsedat, no hauria d'estar consentit.»(p. 77)*

La manera més habitual de presentar la fantasia com a realitat és a través dels mites culturals, és a dir, «el Ratolí Pérez», «l'Home del Sac», «els Reis Mags», «el Pare Noel»... Tots aquests elements que culturalment s'han inventat, i es presenten als infants com a reals quan no ho són.

Els adults creuen que jugar amb la innocència dels infants els ajuda a desenvolupar la seva imaginació, i això no és cert. Simplement s'està enganyant a l'infant fent-li acceptar coses que, tu com adult, no acceptes. Recuperant el testimoni de Silvia Dubovoy (2005):

«Vaig canviar tot això quan vaig fer el curs de Montessori i em vaig adonar que els meus fills tenien una confiança absoluta en el que els

estava ensenyant, i en conseqüència, mentir-los o explicar-los coses que no eren certes, era un abús per part meua de les seves ments immadures i de la seva confiança en mi.» (p. 7)

A més, oferir la fantasia com a realitat sobre les portes a les pors, fòbies i inseguretats, que d'alguna manera estan relacionades amb la imaginació de l'infant, però una imaginació forçada per un adult, que li fa creure coses que no són.

- *Mama, com sap el Ratolí Pérez que a un nen se li ha caigut una dent?*
- *No ho sé - Respon la mare descol·locada per la pregunta tan incòmode que li ha fet la seva filla -. Suposo que les mares li deuen explicar, no ho sé.*
- *Tu has parlat alguna vegada amb el Ratolí Pérez, mama?- Insisteix la nena.*
- *Potser té amics que viuen a les parets de les cases i li expliquen tot - diu la mare en el seu segon intent d'acabar aquesta incòmode conversa.*
- *Hi ha ratolins a les parets, de veritat? Doncs no vull dormir sola, tinc por, mama.*

(Vinyeta adaptada del llibre: *Educar en el asombro*, 2012)

És cert que, d'alguna manera, l'adult pot creure que «la nena té molta imaginació al creure que els ratolins viuen a les parets, i escolten i observen tot el que ella fa», però realment no és així. La nena fa una pregunta lògica, i treu unes conclusions basades en la resposta que la mare li ofereix com a realitat. Per tant, de cap de les maneres, s'està desenvolupant la imaginació de la criatura.

Els mites culturals són una realitat en la societat, i evitar l'exposició dels infants a aquests és una tasca complicada. Així doncs, cal buscar una alternativa que permeti protegir als infants de les mentides, camuflades amb el nom de fantasia, que els adults els fan viure com a realitat. I una manera de fer-ho és contextualitzar la fantasia a través del joc. Tal i com afirma Víctor García-Hoz (1960):

«El procés educatiu mateix es realitza en aquesta edat principalment a través del joc, que es més vell que la cultura. L'ús eficaç del material, la comunicació amb els petits protagonistes de l'educació, la realització de les tasques de cada dia són coses desesperançades i encara mortes, a no ser que siguin vivificades per la imaginació, la capacitat creadora i l'alè personal d'unes mestres que tinguin intel·ligència per entendre evidències científiques i tinguin sensibilitat per intuir darrere dels ulls oberts d'un infant tot el misteri de la vida i totes les possibilitats d'existència personal d'un ésser humà.»

Així doncs, es tracta de donar respostes coherents i reals a les preguntes que els infants fan, i una manera de respondre sobre l'existència dels mites culturals és emmarcar-los en un context de joc. Es tracta de fer entendre a l'infant que «el Ratolí Pérez» no existeix de veritat, però hi ha persones que juguen a que sí que existeix, i convidar-lo a decidir si entrar en el joc o no.

Si l'infant accepta entrar en el joc, aquesta sí que serà una manera de desenvolupar la seva imaginació. Partirà de la realitat, de la veritat i del que és evident, per entrar a un terreny que l'adult i el context ha imaginat per a ell, però donant-li l'oportunitat i la facilitat de modificar-lo a través de la seva imaginació.

Una altra manera de contextualitzar la fantasia és a través dels contes i la literatura, sempre i quant es deixi clar que es tracta d'un conte inventat, i no una història real. És important fer conscient a l'infant sobre què és real i què no, i contextualitzar molt bé el que no ho és.

Tot i això, Montessori considera que els infants que es troben en la primera etapa del desenvolupament necessiten contes verídics, històries reals, que els ajudin a complir la seva tasca en el pla còsmic, entendre el món que els envolta i, en conseqüència, desenvolupar la seva imaginació.

Explicar contes respon a l'interès que tenen els infants sobre el seu entorn, la naturalesa i tots els aspectes de la cultura. L'infant vol participar en la vida dels adults, per poder adaptar-se al seu temps i lloc. Per tant, es mereix estar en contacte amb la veritat, tal i com la coneixem en aquest moment de la història. A més, tal i com s'ha comentat anteriorment, els infants que es troben en aquesta

primera etapa del desenvolupament, estan interessats en el què, en la realitat, i per tant, els contes reals seran la seva preferència.

Tal i com afirma Chesterton (1967):

«Quan som nens, no necessitem contes de fades, sinó simplement contes. La vida de per sí és bastant interessant. A un nen de set anys li pot emocionar que en Tomàs, al obrir la porta, es trobi un drac; però un infant de tres anys ja l'emociona bastant que en Tomàs obri la porta.»(p. 31)

Aquesta idea, també la defensa Richard Feynman (2000), quan descriu com es va convertir en científic mitjançant la lectura de llibres amb el seu pare:

«Teníem l'Enciclopèdia Britànica a casa i tot i que era molt petit, el meu pare solia seure'm a la seva falda i llegir-me...Llegíem, diguem, sobre dinosaures i podien aparèixer brontosaures o alguna cosa així, o el tiranosaure, i podria dir alguna cosa així com, "Aquest animal mesura 8 metres d'altura i el cap mesura 2 metres d'ample", veus, i llavors ell interrompia la lectura i deia : "vegem què significa això..." Tot el que llegíem es traduïa el millor possible en alguna cosa real i llavors jo vaig aprendre a fer això –tot el que llegeixo intento desxifrar– per descobrir què significa realment i què tracta de transmetre... era molt excitant i interessant pensar que hi havia animals de tal magnitud.»(p. 3)

Així doncs, per Montessori, és essencial explicar contes reals en la primera infància, i deixar els contes fantàstics per més endavant, generalment després dels cinc anys, ja que és quan l'escorça cerebral està madura i l'infant és capaç de distingir les situacions reals i les irreal. La naturalesa dels infants doncs, demana aquesta tipologia de contes, i no oferir-los o presentar contes fantàstics com a reals, perquè això implica abusar de la innocència dels més petits.

En contra d'aquesta idea, Bettelheim (1975), defensa que els contes de fades són una font inesgotable de plaer estètic, i a més, tenen una gran influència en l'educació dels infants. L'autor afirma que «La caputxeta vermella», «La

Ventafocs», «La Blancaneus», «Hansel i Gretel»... exerceixen una funció alliberadora i formativa per la mentalitat infantil, i la doten de suport moral i emocional. A l'identificar-se amb els mateixos personatges dels contes, els infants comencen a experimentar, per ells mateixos, sentiments de justícia, fidelitat, amor, valentia... i no com lliçons imposades, sinó com un meravellós descobriment.

Davant d'aquesta justificació, Montessori afirmaria que els infants no necessiten ser moralitzats amb contes sobre valors que no necessiten ser recordats. Els infants només necessiten estar en un entorn real, amb un adult ben preparat, per poder manifestar la seva verdadera naturalesa i experimentar, de veritat, tots aquests sentiments. Serà en aquest exercici d'experimentació real, que l'infant podrà cultivar la seva ment de realitat... i, en conseqüència, desenvolupar la imaginació.

CONCLUSIONS

Al llarg de l'article es va repetint la idea fonamental d'aquest: «*educar la imaginació implica, per una banda, educar amb realisme; i, per l'altra, basar l'educació en la sorpresa davant la realitat que ens envolta*». Per tant, d'aquesta premissa se'n dedueix el que ja es presentava en la introducció d'aquest estudi; és a dir: la importància de la realitat en la vida dels infants, però també la seva influència directa en l'educació de la imaginació.

Per tant, per educar la imaginació és necessària la presència de la realitat, però també és imprescindible l'absoluta convicció per part de l'educador que la sorpresa davant d'aquesta realitat és el motor d'aprenentatge més gran del que disposen els infants. Així, l'educador és qui enllaçarà l'infant amb aquesta realitat, i serà a partir d'aquest contacte que s'acompanyarà i s'educarà aquest procés.

Per altra banda, és important entendre que el protagonista d'aquesta educació no és el mètode que s'utilitza, ni la quantitat d'estímuls, ni tant sols l'educador. Recuperant el que afirma Montessori: «*L'infant és protagonista de la seva educació*», i tota actuació ha d'anar en concordança amb aquesta idea. Per tant, és l'infant qui ha d'imaginar, sense necessitar que la persona que l'acompanya el confongui amb el que és la imaginació de l'altre.

Així doncs, tot i que l'article es basa en «Com educar la imaginació dels infants d'entre 0 i 6 anys», l'aportació realitzada és totalment traslladable a altres àmbits educatius, ja que en el fons, és una manera d'entendre la tasca educativa, i en conseqüència, els seus participants: els infants i els educadors.

De la mateixa manera que s'avançava en la introducció del document, encara que Montessori i L'Ecuyer són d'èpoques totalment diferents, la seva aportació és força coincident. Comparteixen un bon nombre d'idees en comú, però la que realment destaca en el present treball és la d'entendre la realitat i, en conseqüència, la veritat, la bondat i la bellesa, com els valors que donen sentit a totes les actuacions educatives i, per tant, la base de totes elles.

BIBLIOGRAFIA

- Bettelheim, B. (1975). *Psicoanálisis de los cuentos de hadas*. Barcelona:Editorial crítica.
- Bowlby, J. (1989). *Una base segura: aplicaciones clínicas de una teoría del apego*. Barcelona: Paidós Ibérica.
- Carson, R. (1956). *El sentido del asombro*. Madrid: Editorial Encuentro.
- Chesterton, G.K. (1967). *Ortodoxia (Obras completas, vol. I)*. Barcelona.
- Dubovoy, S.C. (2005). La Realidad: La más poderosa e integral llave al mundo. *25º Congreso Internacional de Montessori*, 15 pàgines.
- Feynman, R. (2000). *The pleasure of finding things out*. Cambridge: Perseus.
- García Hoz, V. (1960). *Principios de pedagogía sistemática*. Madrid: Rialp.
- L'Ecuyer, C. (2012). *Educar en el asombro*. Barcelona: Plataforma Editorial.
- L'Ecuyer, C. (2015). *Educar en la realidad*. Barcelona: Plataforma Editorial.
- Montessori, M. (1965). *The Child and the church*. Chantilly: E. M. Standing.
- Montessori, M. (1986). *La mente absorbente del niño*. Mèxic: Editorial Diana.
- Montessori, M. (1995). *Idees generales sobre mi método: Manual práctico*. Buenos Aires: Losada.
- Montessori, M. (1998). *The advanced Montessori Method, Vol I*. Oxford: ClioPress.
- Plató (2015). *La República*. España: Ediciones 74.